

УДК 574.58

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ, ПРІОРИТЕТИ ОСВОЄННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРІСНОВОДНОЇ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

А. І. Андрищенко

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

TECHNOLOGICAL BASICS AND PRIORITIES OF FRESH WATER AQUACULTURE DEVELOPMENT IN UKRAINE

A. I. Andryushchenko

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Україна має досить значний фонд внутрішніх водойм і прибережних акваторій морів, використання якого має комплексну багатопільову спрямованість. Рибогосподарська діяльність на водоймах – важливий напрям експлуатації біологічних ресурсів, формування яких здійснюється під впливом природно-кліматичних і антропогенних факторів. На даний час, коли вилов риби у Світовому океані стабілізувався на рівні 90–93 млн. тонн слід звернути особливу увагу на необхідність інтенсивнішого розвитку аквакультури у внутрішніх водоймах України, що є пріоритетним напрямом виробництва цінної рибної продукції. Виходячи із загального спрямування розвитку прісноводної аквакультури у внутрішніх водоймах України, пов'язаного зі ставовим, випасним та індустріальним рибальством, необхідно звернути особливу увагу на наступні проблеми, що зводяться до: потреб великої кількості рибосадкового матеріалу для забезпечення гарантованого виробництва товарної риби; приросту виробництва, переважно за рахунок природного нагулу риб без застосування кормових засобів, особливо тих, що містять рибне борошно або інші компоненти тваринного походження. За умови збереження сучасної тенденції нарощування об'ємів виробництва риби у світовій аквакультурі, у найближчі роки можлива ситуація, коли навіть весь обсяг океанічного промислу буде не в стані забезпечити потреби аквакультури, перш за все, тваринного походження (зокрема, рибного борошна). Виходячи з наведеного, необхідно проводити пошук оптимальних шляхів технологічного освоєння ресурсів рибництва у внутрішніх водоймах. Доцільним і необхідним є створення для рибогосподарської галузі України банку технологій, проведення загальної паспортизації водного фонду, розробка методики їх технологічної сумісності з урахуванням специфіки кожної водойми. Створення бази даних водного фонду передбачає його паспортизацію, кадастр за типом світової практики створення карт ґрунтів, де, окрім фізико-механічних особливостей ділянок землі, додається технологічна експлуатація даної ділянки з максимальною ефективністю, створення уніфікованої бази технологій вирощування риби.

Пріоритетними напрямками робіт на даний період у рибогосподарській галузі є:

- мінімізація застосування кормових засобів штучного приготування, максимальне використання нагульних технологій та методів спрямованого формування екосистеми ставів;
- нарощування обсягів виробництва рибосадкового матеріалу;
- збереження та контроль біорізноманіття;
- культивування та відтворення аборигенних рідкісних і зникаючих видів риб;
- дотримання екологічних норм і дослідження енергобалансу водних екосистем.

Державні органи повинні дотримувати необхідні пропозиції підприємств, налагоджувати зв'язки щодо забезпечення садковим матеріалом і збуту продукції.

Важливою складовою розвитку рибогосподарської галузі України є спрямування формування та відновлення природних запасів рибних ресурсів на базі інноваційних і новітніх технологій, що вимагає насичення всіх водойм країни необхідною кількістю риби. При цьому слід забезпечити високий рівень її виробництва за умов високої ефективності роботи спеціалізованих рибоводних підприємств, а також розвитку супутних галузей: спортивного рибальства, туризму тощо з відповідним розширенням сфери соціального забезпечення населення.

Ефективні варіанти систем аквакультури повинні відпрацьовуватись послідовно за різними рівнями, за широкого використання методів комп'ютерного аналізу та моделювання, спрямованого на оптимізацію технологічних і організаційно-господарських процесів культивування риби та насичення нею ринку. Виходячи з цього, шляхом узагальнення накопиченого масиву даних, здійснюється оцінка виробничої бази, прогнозування та координація об'ємів виробництва риби, формування регіональних програм і систем виробництва риби тощо.

У процесі аналізу поза сумнівом виявляються пріоритетні напрями наукових досліджень, встановлюється послідовність їх реалізації. До таких, у першу чергу відносяться наступні проблеми:

- створення загальнодержавного реєстру рибогосподарських водойм із кадастровою оцінкою їх продуктивності;
- розробка методів реконструкції іхтіофауни внутрішніх водойм, спрямованих на підвищення їх продуктивності та господарської цінності;
- виведення нових і удосконалення існуючих порід риб, формування на базі молекулярно-генетичних методів ремонтно-маточних стад із застосуванням цільової селекції;
- запровадження в аквакультуру нових високопродуктивних видів риб та інших гідробионтів;

- оптимізація методів і технологій штучного відтворення риб, здійснення моніторингу стану штучного відтворення цінних видів риб;
- розробка рецептів комбікормів різного призначення з урахуванням специфіки типів господарств, нових джерел сировини та сучасних технологій кормовиробництва, забезпечення моніторингу якості сировини та комбікормів, розробка відповідної нормативної документації;
- розробка на основі досягнень генної інженерії методів діагностики, профілактики та лікування захворювань риб в умовах інтенсивної аквакультури;
- розробка методів підвищення якості та безпеки продукції прісноводної аквакультури;
- створення системи інформаційно-економічного забезпечення продукції аквакультури та маркетингу продукції.

У кінцевому підсумку може бути створена гнучка та стала структура, максимально наближена до специфіки місцевих умов та ринку, а також така, що швидко реагує на їх зміни за рахунок високого рівня власного технологічного забезпечення та застосованих методів оптимізації виробничих процесів. На даний час першочерговими завданнями реалізації стратегії розвитку рибогосподарської галузі України є наступні:

- оцінка потреб регіонів у живій рибі та формування бази відповідних даних;
- розробка методики пошуку технологічної відповідності бази даних існуючих технологій у відповідності до конкретних місцевих умов;
- розробка системи наукового та технологічного забезпечення визначених об'єктів для рибогосподарського використання в рамках створення регіональних систем аквакультури;
- створення технологічного кадастру внутрішніх водойм для рибогосподарського використання;
- організація системи комплексних рибоводних центрів, забезпечених кваліфікованими науковими кадрами, пакетом сучасних технологій, що дозволить оперативно реагувати на зміни структури ринку тощо, а також створення державного наукового центру з аквакультури.

Виходячи з наведеного, можна говорити з впевненістю про те, що освоєння рибогосподарського та виробничого потенціалу країни буде здатне забезпечити ринок у необхідному обсязі живою рибною продукцією в асортименті та захистити власного виробника на внутрішньому ринку України від експансії закордонних.